

SKATTENYTT

Officiellt organ för Taxeringsnämndsordförandenas Riksförbund

Nr 12/1957

Årg. 7

DISTRIBUTÖR AV
MEDDELANDEN FRÅN RIKSSKATTENÄMNDEN

Sekretessfrågor

Av lagbyråchefen Sten Walberg

Den som handskas länge med sprängämnen blir lätt likgiltig för faran, och taxeringsmyndigheterna, som dagligen sysslar med hemligt material, mister måhända den respekt, som man nog i allmänhet hyser för sekretessfrågor inom statsförvaltningen. Säkert är emellertid, att även taxeringsmannen kan bli ställd inför besvärliga avgöranden i sekretessfrågor, besvärliga inte minst med tanke på att lagstiftningen är svår att överblicka — ja på viktiga punkter saknas bestämmelser helt.

Det är på två sätt som sekretessfrågorna får betydelse för taxeringsarbetet. Taxeringen grundas på konfidentiella upplysningar i deklARATIONER och kontrolluppgifter, upplysningar som den skattskyldige i regel absolut inte vill låta komma till offentligheten. Därför har till hans skydd

Föredrag hållet vid länsstyrelsernas utbildningsnämnds studiekonferens för tjänstemän i mellangraderna vid överståthållareämbetets och länsstyrelsernas taxeringssektioner den 30 november 1956.

föreskrivits att flertalet av de handlingar och uppgifter, som man arbetar med vid taxeringen, skall vara hemliga. Men sekretesshänsyn inverkar också på det sättet att gränser uppställts för taxeringsmyndigheternas rätt till insyn. Även om det för taxeringsarbetet är nödvändigt att bryta igenom ett flertal av de skrankor, som normalt garanterar privatlivets helgd och andra sekretessintressen, har det ansetts att vissa intressen av sekretess är så starka att de bör ges företräde framför behovet av en effektiv taxeringskontroll.

Jag skall i min översikt börja med de sistnämnda frågorna. Dessförinnan skall det endast för ordningens skull omtalas, att bestämmelserna på sekretessområdet i viktiga hänseenden fått nytt innehåll i samband med de författningsändringar vid 1955 års riksdag (prop. 160 och BevU 46) som betecknade den första etappen i det nyligen slutförda arbetet på en ny taxeringsförordning. Vid den nya förord-

ningens slutredigering har endast smärre ändringar vidtagits och då närmast som en konsekvens av den ändrade taxeringsorganisationen.

Begränsningar i kontrollmaterialet.

TF innehåller detaljerade regler om vilket material som skall stå till förfogande för taxeringskontroll; bestämmelser finnes sålunda om deklARATIONER och kontrolluppgifter, som skall avges utan anmaning, och om vad de skall innehålla, om uppgifter som får infordras genom anmaning o. s. v. I allmänhet är det andra synpunkter än sekretesssynpunkter som varit bestämmande för avgränsningen av uppgiftsskyldigheten. Man har försökt att få fram ett material som möjliggör en effektiv kontroll utan att allmänheten likväl betungas för mycket. Även intresset att göra materialet hanterligt för taxeringsfolket har krävt beaktande. Men sekretesshänsyn har också inverkat och i några fall lett till begränsningar, som inneburit att effektivitetsintresset fått ge vika.

Sådana begränsningar är till en början föreskrivna beträffande uppgifter från *myndigheter* och allmänna inrättningar, t. ex. sjukkassor och hushållningssällskap (52 § äldre TF, 46 § nya TF). Myndigheterna kan ju på vanligt sätt få avge deklARATIONER och kontrolluppgifter. Här om är det dock inte fråga i detta sammanhang. De nu åsyftade bestämmelserna avser i stället handlingar och uppgifter som tillhandahålles inom ramen för den allmänna skyldighet att räcka varandra handen som åvilar myndigheterna.

Huvudregeln är att myndigheter och allmänna inrättningar utan särskild begränsning är skyldiga att tillhandahålla taxeringsmyndigheterna tillgängliga handlingar och uppgifter. Begäran härom får

framställas av vilken taxeringsfunktionär som helst. Det är givetvis en tjänsteplikt för taxeringsfunktionärerna att inte överhövan betunga andra myndigheter. I förekommande fall torde härvid taxeringsintendenterna kunna verka för erforderliga begränsningar.

Men denna allmänna rätt att få tillgång till handlingar och uppgifter hos myndigheterna avser endast handlingar, som enligt tryckfrihetsförordningen är offentliga, och uppgifter, som inte omfattas av tystnadsplikt.

Beträffande hemliga handlingar och uppgifter gäller visserligen i princip att de skall kunna stå till förfogande för taxeringskontroll. Åtskilliga inskränkningar är emellertid föreskrivna.

Hemliga handlingar och uppgifter får sålunda endast rekvireras av taxeringsintendenten i respektive län och allmänna ombudet hos mellankommunala prövningsnämnden. Fr. o. m. den 1 januari 1958 får sådan begäran också göras av befattningshavare hos riksskattenämnden, som därtill utses av nämndens ordförande. Det torde närmast bli chefen för riksskattenämndens byrå för taxeringskontroll som ifrågakommer till sådant förordnande.

I allmänhet skall en dylik framställning bifallas. Den myndighet som innehar handlingen skall emellertid pröva rågan, och denna prövning kan resultera i att framställningen avslås, om nämligen myndigheten finner att handlingens eller uppgiftens tillhandhållande skulle för det allmänna eller med hänsyn till enskilds befogade intressen lända till synnerligt men. Viktiga statsintressen kan t. ex. motivera att innehållet i en handling endast blir känd för en strängt begränsad krets. Det kan också röra sig om ömtåliga förbindelser mellan myndigheten och en enskild,

yrkeshemligheter o. dyl. Myndigheten får alltså göra en avvägning mellan det sekretesskyddade intresset och det föreliggande intresset av att handlingen eller uppgiften ställs till förfogande för taxeringskontroll. Men sekretessintresset måste vara mycket starkt för att utlämnande skall få vägras.

Anser taxeringsintendenten att hans framställning avslagits utan bärande skäl, kan han söka rättelse hos Kungl. Maj:t i statsrådet.

Vissa handlingar anses så kvalificerat hemliga, att de i princip inte får utlämnas till taxeringsmyndighet. Detta gäller t. ex. mobiliseringshandlingar o. dyl. De är uttryckligen undantagna från intendents insynsrätt, och vederbörande myndighet får alltså inte bifalla en begäran från taxeringsintendent att få se dem. Även i detta fallet kan emellertid Kungl. Maj:t på intendents begäran ställa handlingen till förfogande för taxeringskontroll.

Det kan tilläggas, att om en hemlig handling i enlighet med de här beskrivna reglerna lånas av en taxeringsintendent, handlingen alltjämt är hemlig i hans hand. Det är alltså inte fråga om en utlämning av handlingen i sekretesslagens mening. Särskilda föreskrifter är meddelade för att tillse, att handlingens innehåll inte blir känt för obehöriga.

Även när det gäller att från enskilda få *kontrolluppgifter* eller att hos dem verkställa *taxeringsrevision* har vissa inskränkningar föreskrivits av sekretesskäl. Sin största betydelse har dessa inskränkningar i fråga om taxeringsrevision (57 c § äldre TF och 56 § nya TF).

Befogenheterna att granska handlingar i samband med sådan revision är numera ganska stora, så stora att både finansmi-

nistern och bevillningsutskottet ansåg sig böra understryka vikten av att de begagnas med urskillning och omdöme. Granskningen får sålunda avse räkenskaper, korrespondens, protokoll och andra handlingar rörande vederbörandes verksamhet. Den gjorda uppräkningsen innebär dock en viktig, ehuru i och för sig självklar begränsning. Privatbrev o. dyl. får inte granskas. Men även inom det område som i princip omfattas av granskningsrätten gäller vissa begränsningar. Den som verkställer taxeringsrevisionen får visserligen ta del av handlingar, som är av betydelse för revisionen, utan hinder av att den hos vilken revisionen sker har iakttagit tystnad om deras innehåll. Men detta gäller inte när sekretessintresset är av mera kvalificerad art, och detta vare sig sekretessen förestavas av hänsyn till den granskade själv eller andra. Det kan t. ex. röra sig om en läkares anteckningar rörande patienternas sjukdomar, en advokats anteckningar om vad klienten förtrott honom eller om korrespondens rörande pågående affärsförhandlingar. I ett dylikt fall kan den hos vilken revisionen sker hos länsstyrelsen begära att handlingen undantas från revisionen. Länsstyrelsen kan emellertid endast bifalla framställningen, när sekretessintresset är av sådan styrka att synnerliga skäl kan anses tala för att handlingen undantas. Bestämmelserna är så skrivna, att båda parter, d. v. s. taxeringsrevisorn och den hos vilken revisionen sker, har intresse av att försöka komma överens. Den hos vilken revisionen sker måste räkna med att det fordras starka skäl för att en handling skall undantas, medan revisorn å sin sida bör vara medveten om att TF velat förhindra att granskningen utföres på sådant sätt att kvalificerade sekretessintressen kränkes.

Bestämmelsen kan sägas markera en gränslinje, som båda parter bör respektera.

Ställes emellertid saken på sin spets, skall den hos vilken revisionen sker vända sig till länsstyrelsen med en ansökan om att handlingen i fråga skall undantas från taxeringsrevisionen. Vid samma tidpunkt har han måhända mottagit ett föreläggande vid vite att förete handlingen — sådant föreläggande kan, sedan nya TF trätt i kraft utfärdas av taxeringsintendenten. Ansökningen och vitesfrågan kan sålunda komma att prövas parallellt. Det är inte möjligt att inom ramen för ett kort föredrag bena upp de olika situationer som härvid kan uppkomma, allteftersom ansökningen göres vid den ena eller andra tidpunkten under vitesförfarandet. Förhållandena ställer sig delvis olika, beroende på om gamla eller nya TF skall tillämpas. Nämnas kan emellertid, att om ansökningen inkommer till länsstyrelsen, innan vitet försuttits, måste vederbörande i händelse av avslag få tid att ställa sig vitesföreläggandet till efterrättelse. Den som förelagt vitet måste alltså utsätta ny tid. Länsstyrelsens beslut över ansökningen får inte överklagas — detsamma gäller vitesförelägganden. Däremot kan beslut, varigenom ett vite utdömes, fullföljas till kammarrätten och regeringsrätten. I samband därmed får även prövas om vitesföreläggandet varit befogat. Detta innebär, att om ansökningen avslagits och vite förelagts, kan sökanden ta risken att försitta vitet och i samband med besvär över dess utdömande hävda att handlingen i fråga av sekretesskäl bort undantas från taxeringsrevision.

Det sekretesskydd som föreskrivits i fråga om taxeringsrevision har sin motsvarighet i fråga om kontrolluppgifter som lämnas efter anmaning (35 § 5 mom.

äldre TF och 39 § 4 mom. nya TF). Bestämmelsernas innehåll är identiskt med vad som gäller taxeringsrevision. Här avsedda frågor kan bli aktuella om exempelvis kontrolluppgifter avkräves advokater rörande deras klienter eller en begärd kontrolluppgift kan blotta yrkeshemligheter eller pågående affärsförhandlingar.

Sekretesskydd för taxeringshandlingar.

Att självdeklarationer och kontrolluppgifter är hemliga handlingar har gällt av gammalt. Sekretesskyddet har tid efter annan kompletterats, senast vid 1955 års riksdag, då bokgranskningspromemorior och andra vid taxeringskontroll upprättade handlingar gjordes hemliga.

Bestämmelserna om sekretesskydd för taxeringshandlingar finns i sekretesslagen (17 §) och i TF (56 § äldre TF och 50 § nya TF). I sekretesslagen föreskrives, att deklarerationer och övriga till myndighet avlämnade uppgifter för taxering samt handlingar som av myndighet upprättats vid taxeringskontroll inte får, i andra fall än i vederbörande skatteförfattning stadgas, utan den skattskyldiges samtycke utlämnas till annan tidigare än 20 år efter handlingens datum. Sekretesslagen hänvisar sålunda till TF. I denna förordning upprepas förbudet att utlämna handlingarna utan den skattskyldiges samtycke. TF innehåller därutöver bl. a. en närmare reglering av det sekretesskyddade materialets behandling hos taxeringsmyndigheterna och av frågan om materialets tillhandahållande åt andra myndigheter.

Sekretesslagen (17 §) innehåller emellertid några bestämmelser som inte har motsvarighet i TF. Sålunda föreskrives ett särskilt skydd för uppgifter som bolag

och föreningar lämnat för värdesättning av aktier eller andelar. Dessa uppgifter får inte utlämnas utan samtycke av den som lämnat uppgiften, d. v. s. bolaget eller föreningen. Bestämmelsen är tillkommen i anledning av ett bekant rättsfall och avser att förhindra att en konkurrent, som skaffat sig en minoritetspost i bolaget eller föreningen under åberopande av att han är skattskyldig för aktierna eller andelarna skaffar sig tillgång till uppgifterna.

Sekretesslagen (17 §) ger vidare taxeringsmyndigheterna möjlighet i vissa fall att för den skattskyldige temporärt hemlighålla innehållet i kontrolluppgifter och liknande och således hindra honom att anpassa sina uppgifter efter myndigheternas bevismaterial. Denna möjlighet får emellertid endast begagnas under pågående utredning, och det skall vara av synnerlig vikt att handlingens innehåll inte kommer till den skattskyldiges kännedom. Här ligger viktiga begränsningar, inte minst i fråga om den tid under vilken myndigheterna kan vägra att utlämna handlingen till den skattskyldige.

Sekretesslagen innehåller slutligen (17 §) även bestämmelser om sekretesskydd för förmögenhetslängder och för handlingar i ärenden angående förhandsbesked.

Efter denna lilla utveckling skall sekretesskyddet för deklARATIONER m. m. närmare behandlas.

Den första fråga som uppstår sig är *vilka handlingar som åtnjuter sekretesskydd*. Detta gäller i första hand självdeklARATIONER med därtill hörande kopior av underrättelser om avvikelser, kontrolluppgifter och andra uppgifter till ledning vid taxering. Sekretesskyddet omfattar emellertid också sådana särskilda uppgifter som avlämnas av stiftelser och för-

eningar, vilka helt eller delvis är frikallade från skattskyldighet. Det avser liksom kompletterande uppgifter från skattskyldiga eller uppgiftsskyldiga, t. ex. i brev till taxeringsmyndigheterna. Sekretesskydd föreligger även för uppgifter som lämnats av andra myndigheter, oavsett om uppgifterna hämtats ur hemliga eller öppna handlingar. I detta sammanhang kan ytterligare nämnas, att om en annan myndighet utlånat en hemlig *handling*, bibehåller handlingen, som förut antytts, sitt sekretesskydd även hos taxeringsmyndigheterna. Däremot blir en öppen handling, som utlånat, tillgänglig för allmänheten hos taxeringsmyndigheterna likaväl som hos den andra myndigheten.

Sekretesskyddet omfattar vidare handlingar som upprättats av myndighet vid taxeringskontroll. Därmed avses bokgranskningspromemorior och andra promemorior, t. ex. kontantsammanställningar. Detsamma torde gälla den s. k. skogsliggaren däremot inte den s. k. rikslistan över aktievärden eller bruttovinststatistik. En nyhet i den nya TF är att prövningsnämnden kan hemligstämpla sina protokoll i vad de återger utsagor vid muntliga förhandlingar (83 § andra stycket).

Handlingar, som inte uttryckligen utrustats med sekretesskydd, är offentliga. Detta gäller samtliga längder utom förmögenhetslängderna, vidare besvärsskrifter och yttranden i besvärsmål, diarier och protokoll (med nyss nämnt undantag), promemorior till prövningsnämndens ledamöter, åtalsanmälningar och skriftväxling i anledning av bokgranskningsrapporter. Det sagda gäller även om handlingarna i fråga innehåller uppgifter som hämtats från hemliga handlingar. Men om man väljer den metoden att t. ex. vid en pröv-

ningsnämndspromemoria foga en avskrift eller en transumt av en hemlig handling, blir avskriften eller transumten hemlig.

Beträffande *förhållandet till allmänheten* är i stort sett endast att upprepa vad som förut sagts. De hemliga handlingarna får inte utlämnas utan den skattskyldiges samtycke. I detta sammanhang skall emellertid erinras om kommunernas rätt att genom ombud låta granska deklARATIONER, när de önskar anföra besvär eller skall avge yttrande i besvärsmål.

I TF regleras vidare frågan om *utlämnande till annan myndighet* av hemliga taxeringshandlingar. Därom stadgas i nya TF att dylika handlingar skall tillhandahållas de myndigheter, vilka i och för sin verksamhet bör erhålla del därav. Stadgandet, som nära ansluter sig till motsvarande föreskrift i äldre TF, ger uttryck för den allmänna principen, att det ankommer på den myndighet som innehar en hemlig handling att avgöra om handlingen med hänsyn till det sekretesskyddade intresset bör tillhandahållas åt annan myndighet. Det framgår emellertid också klart — inte minst vid en jämförelse med reglerna om deklARATIONERS tillhandahållande för statistisk bearbetning — att en restriktiv tillämpning är avsedd. Att deklARATIONER och andra hemliga taxeringshandlingar skall tillhandahållas åt taxeringsmyndigheter och lokala skattemyndigheter är självklart. Av rättspraxis framgår vidare, att sådana handlingar bör utlämnas till åklagar- och polismyndigheter — även i andra mål än sådana som rör oriktig deklARATION — samt till indrivningsmyndigheter. Också de allmänna domstolarna bör kunna få del av självdeklARATIONER. Detsamma gäller enligt uttryckligt stadgande pensionsstyrelsen, dess

ortsombud och ordförande i pensionsnämnd. I övrigt torde emellertid stark restriktivitet böra iakttas. Nämnas kan ytterligare att sjukkassa av regeringsrätten vägrats att erhålla del av självdeklARATION. Vad här anförts ansluter sig nära till ett uttalande av departementschefen i den proposition som ligger till grund för nya TF (prop. 1956: 150 s. 348 f).

Ytterligare ges i TF särskilda föreskrifter rörande *taxeringsmyndigheternas befattning* med sekretesskyddade handlingar. Det angives noga vem som får ta del därav. Förbud har meddelats att vid sammanträde med taxeringsnämnd eller i prövningsnämndens protokoll redogöra för innehållet i sådana handlingar i vidare mån än som är erforderligt.

Av särskild betydelse är de inskränkningar som föreskrivits med avseende på taxeringsnämndens rätt att granska deklARATIONER. Enligt äldre TF får sådan granskning endast utföras av ordföranden, kronoombudet samt en eller, för särskilda fall, högst två kommun- eller landstingsvalda ledamöter som därtill utsågs av nämnden. I nya TF är denna bestämmelse uppmjukad. Intet hindrar nämnden att utse samtliga sina ledamöter att granska deklARATIONERNA. Alltjämt gäller emellertid, att en kommunvald ledamot inte enbart på grund av denna sin egenkap har någon ovillkorlig rätt att utföra sådan granskning.

I detta sammanhang skall upptas ett särskilt praktiskt problem. Tryckfrihetsförordningen ger myndigheterna befogenhet — men inte skyldighet — att hemligstämpla sekretesskyddade handlingar. Beträffande självdeklARATIONER och kontrolluppgifter torde en hemligstämpling vara utesluten av praktiska skäl. Däremot synes

Sjömansskatteförslaget

Av förste byråsekreteraren A. Steneborn.

Den 31 oktober i år överlämnade 1956 års sjömansskattesakkunniga till finansministern sitt betänkande med förslag till förordning om sjömansskatt m. m. (SOU 1957:39). De sakkunnigas ordförande har varit landskamreraren A. G. A. Wigert. Övriga ledamöter har varit direktören i Sveriges redareförening N. D. Forssblad, byråchefen i finansdepartementet S. V. Svensson samt ombudsmannen i Svenska sjöfolksförbundet P. G. Uhlin. Det avgivna förslaget är enhälligt.

Det har länge varit känt, att det är svårare för flertalet sjömän än för skattskyldiga i allmänhet att fullgöra sin deklara-tionsplikt. Sjömännen torde även i övrigt ha besvärligare än andra medborgare att fullgöra sina skyldigheter mot svenska skattemyndigheter och att bevaka sina in-tressen i samband med taxering, återbä-ring av skatt m. m. För en sjöman kan det stundom vara förenat med svårigheter t. o. m. att få tag i en deklara-tionsblankett. I alltför många fall erhåller taxerings-nämnderna inte heller några deklara-tioner från sjömän. En taxeringsnämnd måste — antingen en skattskyldig är sjöman eller ej — åsätta taxeringar, även om nämnden inte har erhållit någon deklara-tion avgiven av den skattskyldige. De s. k.

skönstaxeringar, som då åsättes, överens-stämmer av förklarliga skäl inte alltid med den skattskyldiges verkliga inkomster. De rättsliga och ekonomiska verkningarna av dylika skönstaxeringar torde vara så kända att de inte här behöver närmare rela-teras.

Utöver de ovan anförda skälen mot bi-behållandet av hittills gällande beskatt-ningsregler för sjömän har åberopats andra. Bemanning av svenska fartyg med svenskt sjöfolk har under senare år inte kunnat ske i önskvärd och nödvändig om-fattning. Härigenom har ur skilda syn-punkter — inte minst då det gäller att upprätthålla erforderlig beredskap inför en kris- eller krigssituation — ett allvar-ligt läge inträtt. Betydelsen av att svenskt tonnage och svenskt sjöfolk finns i till-räcklig utsträckning aktualiserades med tillräcklig tydlighet under Suez-krisen för ett år sedan.

Svenska sjömän har sedan lång tid till-baka åberopat, att sjömän ombord på ut-ländska fartyg ofta inte behöver erlagga så höga skatter som de får göra ombord på svenska fartyg. Framför allt åberopas sjömansbeskattningen i Norge. En provi-sorisk sjömansskatt infördes nämligen om-bord på den norska handelsflottan ute på

det lämpligt att man hemligstämplar rap-porter över taxeringsrevisioner o. dyl. Ut-sändes avskrifter av sådana handlingar till prövning-nämndens ledamöter, torde det även vara lämpligt att hemligstämpla avskrifterna. Ett uttalande i denna rikt-ning gjordes vid det av riksskattenäm-

den anordnade intendentsmötet i decem-ber 1955.

Slutligen skall nämnas att sekretessbe-stämmelserna kompletteras av föreskrifter i TF om tystnadsplikt och om straff för överträdelse av sådan plikt. Utlämnande av hemliga handlingar till allmänheten är däremot straffbelagt i sekretesslagen.